

„Kardjába dőlt a világ.” Gerevich Aladár a magyar kardvívósport egyik legendája

A tanulmány elkészítésének fő aporója, hogy a festőművészeti tárgyú témák között kutatva, felfigyeltem Gerevich Tiborra. Korának egyik legtekintélyesebb művészettörténésze volt, és az 1930-as években a nagytekintélyű Római Magyar Akadémia igazgatói feladatát is ellátta. Ekkor tudatosult bennem, hogy Jászberény híres szülötének a magyar kardvívás és nyugodtan mondhatjuk a világ kardvívásának valaha élt egyik legnagyobb alakjával Gerevich Aladárral rokon kapcsolatban áll. Gerevich Tibor a zseniális vívónak a nagybátyja volt.

Azonnal megszületett a terv, egy cikket kell írni a Gerevich családról és Gerevich Aladár dicsőséges pályafutásáról. Az volt a célom, a régi sportújságok cikkei és fényképei között böngészve nemcsak a fantasztikus sportsikereit idézzük fel, hanem a nagyszerű családapát, az edzőt, aki fiai mellett generációkat tanított meg a vívás tudományára és edzőként is a legnagyobbak között volt. Minden mutatóban rekorder volt – erről majd később részletesen – a magyar sportéletben, de nemzetközi sportélet is kiemelten elismeri sportolói eredményességét.

Puskás Ferenc és Papp László mellett világszerte a legtöbbet emlegetett magyar sportoló.

Családja, gyermekkora

Gerevich Aladár 1910-ben Jászberényben született. Édesapja Gerevich Aladár maga is neves kardvívó volt, és később neves vívómesterként ténykedett. Arról nincs információ, hogy Jászberényben működtetett-e vívóiskolát. Az tudjuk, hogy Szolnokon volt az első vívóiskolája, és 1910-ben Budapestre helyezte át.

Később 1920-ban a család is, és ezzel együtt a vívóiskola Miskolcra költözött. Az édesapa országosan ismert edző volt, és sok neves vívó sikeres sportpályafutását indította el.

Megismerkedése a vívással

„Már legénytoll pelyhedzett állán – 15 éves öregdiák volt – amikor megismerkedett a sportággal” – bevezetéssel 1957. januárjában egy interjúban így nyilatkozott a pályakezdekről:

„Csak úgy kíváncsiságból mentem le egyszer apámhoz a vívóterembe, miután többször beszélt az otthoniaknak tanítványairól és a vívóeseményekről” – elevenítette fel Gerevich Aladár a diákkori emlékeit.

A fiatal vívó Gerevich Aladár

Első tanítómestere az édesapja volt. 1925-ben Miskolcon kezdett vívni édesapja keze alatt. Édesapja ekkor már – ahogy említettük – Budapestről Miskolcra helyezte át az iskoláját. Abban az időben csak ötletszerűen látogatott

Miskolc, 1930... A Gerevich-család. Áll: Gerevich Aladár, mellette két nagybácsija. Ül: id. Gerevich Aladár, a nagymama és az egyik nagynéni.

Forrás: Képes Sport, 1954-11-23/28. sz.

az edzésre, ahová hozzá hasonló korú diákok jártak gyakorolni a vívás tudományát. A második képen Gerevich Aladár mellett Gerevich Tibor nagybátyja áll, akit már a bevezetőben is említettünk, mint korának híres művészettörténészt.

Az igazi fordulat akkor következett, amikor 1927-ben Budapestre került

a világhírű Italo Santelli vívómester iskolájába. Tizenhét évig volt Santelli a mestere. „Igényesebb és impozánsabb vívómestert azóta sem ismertem” – nyilatkozta később egy interjúban. Kiváló egyénisége, jellemének nagyszerűsége a híres Santelli-storykban, az ún. „szantelliádák”-ban csillan elénk. Számtalan legendás történet származott abból, hogy Santelli mester soha nem tanult meg tökéletesen magyarul, és egyfajta olasz-magyar keveréknyel-

1933-ban készült Italo Santelli vívótermében Balról jobbra: Breuer Lili, Bogáti-Bogen Erna (később Gerevich felesége lett), Elek Ilona, Kabos Endre, Gerevich Aladár, Santelli mester segédmestere, Elek Margit, Duronelly László, Zöld Ferenc, középen Santelli mester

ven beszélt, és oktatta a tanítványait. Gerevich Aladár olimpiai bajnokunk később így emlékszik a ma is mókásan hangzó olasz mesterének az instrukcióira. Keveset beszélt az edzéseken, de tanácsait valami utolérhetetlen bájjal tette.

„Kérem fiúcska – mondta a mester a tizenhatéves Gerevichnek – állni terc. Én adni tempó. Mágán támadni. Rájtá!

Gerevich mint a villám támadott.

Neem fiúcska – mondta a mester – mágán lenni libamadár, nem tudni repülni. Magán lenni kell hattyú mádar és kell repülni.”

(folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

Első sportsikerei

Az első sikereinek egyike, ami a sporthírekben is szerepelt 1928-ban a Hungária Vívó Klub országos junior versenye volt, ahol „érdekfeszítő küzdelem” után ifj. Gerevich Aladár (Santelli-iskola) került ki győztesen. „Gerevich tehetséges, jól iskolázott vívó, akinek további fejlődése elé bizalommal tekinthetünk” – írta a Budapesti Hírlap 1928. március 8-án. 1930-ban a magyar bajnokságban 2. helyezést ért el, amely a világ egyik legerősebb bajnoksága volt az olasz bajnokság mellett. „Gerevich pompás vívása volt a bajnokság legnagyobb meglepetése” – írta a korabeli sajtó.

Az Olimpiai kardvívó magyar bajnokságon

1931-ben a bécsi Európa bajnokságon egyéniben még „csak” 5. helyezést ért el. Ekkor figyelt fel rá az olasz *Nedo Nadi* – hatszoros olimpiai bajnok – az értő és jószemű idegen, vívóéletünk élénk figyelője. „Gerevich, a magyar vívás nagy ígérete. [...] minden megvan ahhoz, hogy világklasszis legyen: fiatal-ság, pompás fizikum, ragyogó technika”. Éveken keresztül a legnagyobb érdeklődést a Santelli vívóakadémia magyar-olasz kardmérkőzése vívta ki.

Első olimpiai aranyérem

1932-ben Los Angelesben rendezték meg az olimpiát. Élete első olimpiai versenyén csapatban aranyérmet nyert. Ki gondolta még ekkor, hogy jön még hozzá hat aranyérem. A világbajnoki és európai bajnoki sikerekről még nem is beszéltünk. Hosszú hajóúton utaztak a versenyzők Los Angelesbe. Külön érdekessége volt, hogy csak két hölgy tagja volt a magyar vívódelegációnak. Gerevich Aladár a hosszú hajóúton ismerkedett össze a kiváló törvívóval, Bogen Ernával.

Az elsőn, a kardcsapatverseny kezdetekor még elfogultan, szinte transzban lépett a pástra. Második csörtéje után

magához tért, már „otthon volt” Los Angelesben. Aztán a tulajdonképpeni döntő következett a legnehezebb ellenféllel, az olaszokkal. A csapat fölényesen győzött. „Gerevich a világ legnagyobb tehetsége”. A magyar kardcsapat olimpiai aranyérmet nyert, és a fiatal Gerevich ekkor élte át élete első nagy ünneplését, amikor a győztes kardcsapatot a hazaérkezés után hatalmas tömeg várta a Keleti pályaudvaron. Az ünnepeket szállító kocsikat több száz autó (!) követte/kísérte végig a Rákóczi úton.

A diadalmas olimpiakonok között a győztes férfiak között Bogen Erna a női törben olimpiai bronzérmet szerzett. Néhány év múlva ez a hölgy fontos szerepet jelentett Gerevich Aladár életében.

Második olimpiai aranyérem

1936-ban az újabb olimpia évében ezúttal Berlinben gyűltek össze a világ legjobb sportolói. A magyar egyéni kardbajnokság, amely az utolsó olimpia előtti válogatóverseny volt, és ezúttal a MAC színeiben Gerevich nagyszerű vívással megnyerte a magyar bajnok-

1933-ban Európa bajnok magyar női törvívó csapat (balról jobbra): Danj Margit, Elek Ilona, Bogen Erna, Elek Margit

ságot. A kardcsapat olimpiai döntője 1936. augusztus 14-én volt, ahol, mint oly sokszor a nagy világversenyek karddöntőiben most is magyarok és az olaszok harcoltak a győzelemért. Olyan sok magyar szurkoló volt a helyszínen, hogy a döntő csata egy kritikus szakaszában a mérkőzésvezető „magyarul kérte a közönséget, hogy maradjanak csendben, mert úgylis idegesek a vívók”. A magyar kardcsapat a küzdelem második felében kerekedett felül, és végül 9:6 arányban legyőzte az olaszokat. A magyar kardcsapat olimpiai bajnok lett, és így Gerevich Aladár megszerezte második olimpiai bajnoki címét.

„Ámor nyila erősebb a vívókardnál...”

„Régi szerelem beteljesülése volt az a vívóesküvő, amely a vívóteremben kezdődött és a magyar vívók magasba emelt kivont kardjainak szikrázó íve alatt vezetett a templomi esküvőhöz.” Gerevich Aladár feleségül vette Bogáthy-Bogen Erna Európa-bajnok törvívónőt. A nevezetes esküvő 1938. szeptember 24-én történt.

A két fiatal házasságkötése a „Bogen-Gerevich család” nemcsak az esküvő évében – 1938-ban – hanem később is nagy hatást jelentett a magyar vívótársadalomra.

II. világháború miatt

két olimpiai év, 1940 és 1944 kiesett az olimpiai versenyekből

Ha nincs a II. világháború, nem esik ki két olimpia, vajon hány plusz olimpiai érmet szerzett volna hősünk. Mindenki jól tudja, hogy a sportban nincs *mi lett volna, ha*. Gerevich Aladár édesapja 1946-ban hunyt el. Közel 40 éven keresztül oktatta víváásra a fiatalokat. Neves versenyzők egész sora került ki a kezei alól. Minden pátosz nélkül mondhatjuk, hogy oktatói munkájával elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar kardvívás hírnevének megalapozása körül. Emlékére 1947-ben Gerevich-émlékversenyt rendeztek, amelyen természetesen a fia Gerevich Aladár olimpiai bajnok is részt vett.

Harmadik és negyedik olimpiai aranyérem (Két arany egy olimpián)

A II. világháború szörnyű pusztítása után 1948-ban rendezték meg a XIV. olimpiát Londonban. „Kettős diadal a kardvívásban” – írták ők betűkkel az akkori sportlapok. Gerevich Aladár számára fantasztikus sikert hozott az olimpia. Kard egyéniben és csapatban is olimpiai címet szerzett. A győztes kardcsapat összetétele legendás lett, akik a későbbi években is hatalmas sikereket értek el.

Az olimpiai versenyek idején, amikor a páston küzdött, ahogy a sajtó fogalmazott – két asszó között megszületett a második fia. Valójában a döntő előtt kapta a táviratot, hogy fia született. „Palkó megérkezett” – állt a táviratban. A boldog apuka megnyerte az olimpiai döntőt. Az anyuka is nagyon boldog volt, még akkor is, hogy emiatt ki kellett hagyni egy olimpiai versenyt. Nem volt nehéz előre látni „nemcsak a

szülők, a kard és a tör briliáns mesterei, hanem a két nagypapa is országos hírvívó volt, a jóslás igen egyszerű: a fiúból vívóbajnok lesz, akárki meglássa.”

sorozatban, de a mindent eldöntő utolsó asszóját elsöprő lendülettel nyerte meg. A csapatgyőzelemmel meglett az ötödik olimpiai aranyérme.

Az esküvői pár éppen a vívók sorfala közt és kardjaik alatt halad el
A kép forrása: Képes Sport, 1954-11-23/28. szám

Jászberény számára örökké emlékezetes marad ez az olimpia. Hiszen azzal, hogy az ökölvívásban – harmatsúlyban – Csik Tibor szintén Jászberény szülöttje olimpiai bajnokságot nyert. Két olimpiai bajnokság egy olimpián. A jászberényi boksizoló élettörténete vagy talán inkább tragédiája egy külön tanulmány.

Az ötödik olimpiai aranyérme

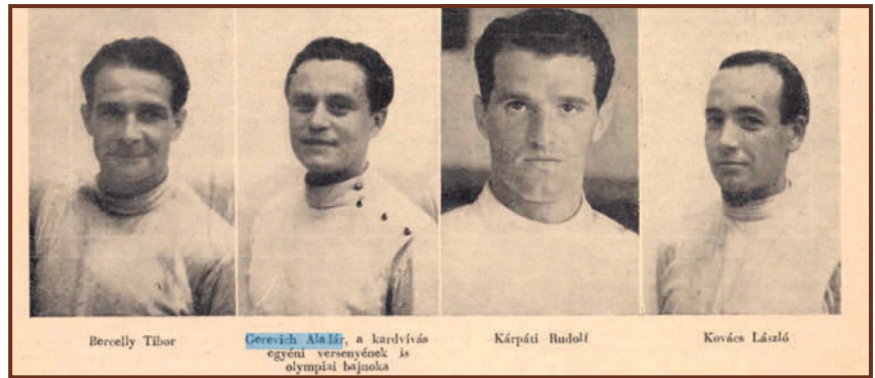
A magyar sport legnagyobb napjai, legnagyobb sikerei születtek az 1952-es a helsinki olimpián. A nemzetek sportversenyében Magyarország a harmadik helyen végzett! Kovács Pál nyerte a kardvívás egyéni bajnokságát, Gerevich Aladár a második lett, Bercelly pedig a harmadik.

Három magyar az olimpiai dobogón! Gerevich igazi sportemberhez méltóan így nyilatkozott: „Nagyon szerettem volna megnyerni az olimpiai bajnokságot, de el kell ismernem, hogy Kovács jobb volt nálam. Megérdemelten nyerte meg a bajnokságot és külön gratulálok neki a veretlenségért.”

A kardcsapat döntője nem mindennapi izgalmakat hozott. Az olaszok már 7:5-re vezettek. De ezek után jött a döntő fordulat. „Vívóink a reménytelennek látszó mérkőzést csodálatos akaraterevével, bátor, hősiességükkel megfordították, kiküzdötték a győzelmet.” Gerevichnek a döntőben kevésbé ment, három vereséget is szenvedett

A hatodik olimpiai aranyérme „Öreg vívó nem vén vívó”

A Melbourne-ben rendezett olimpia előtt ki tudja hányadszor – harmadszor, több olimpiai aranyérme volt, mint magyar bajnoki cím – megnyerte az olimpiai válogatónak számító magyar bajnokságot is. „Mintha húsz évvel ezelőtt látnám Alit, – állapította meg egy néző a lelátón”.

Az olimpiai győztes magyar kardcsapat

A világbajnokságokon is szépen „termelt”, de most ebben a tanulmányban erről külön nem számolunk be.

A hetedik aranyérme

Hatodik olimpiája, és a hetedik aranyérme ismét kard-csapatban. Három ragyogó, csodálatos „öregfiú” – Kárpáti, Kovács, Gerevich, vagy ahogy hívták őket a „Három testőr” – és mellettük a három fiatal legény – Horváth

Zoltán, Mendelényi Tamás és Delneky Gábor – vívták ki az aranyérmet. Sokszor merül fel a szakemberekben és a szurkolókban a kérdés: „Mi lesz a magyar kardvívással, ha Gerevich Ali, ha Kovács Pali, ha Kárpáti Rudi egyszer ... sok-sok év múltán... mégis abbahagyja”? A jövő lehet olyan dicsőséges és szép, mint a múlt volt.

A római olimpia után bejelentette, visszavonul. Ő volt a legidősebb olimpiai. 50 éves volt, de negyvennek sem látszott. Neve fogalom lett a sportvilágban. Külföldre vívómesternek már számtalanszor hívták. Egy alkalommal a nápolyi testnevelési főiskolától kapott meghívást vívó-igazgatói állásra. De neki esze ágában se volt külföldre távozni.

Edzősége

„Vívómester lettem mint apám” – nyilatkozta visszavonulása után. Tanítási elve egyszerű volt, amit apjától és Santelli mestertől megtanult. Vívni, vívni! A napi háromórás edzésből soha nem engedett. Sportszerű életmódja, alkoholtól, szélsőségektől mentes kiegyensúlyozott élete például szolgált minden tanítványa számára. Edzőként első sikere 1962-ben volt, amikor visszavonulás után már Horváth Zoltán edzője volt, és ő aranyérmes lett a világbajnokságon. Ali bácsi csak annyit mondott: „Bízom a Zoli sikerében.” 1966-ban volt 100 éve, hogy nagy

mestere Italo Santelli született. Kezdeményezésére egy hagyományos olasz-francia-magyar kardversenyt rendeztek. Később megkoszorúzták a nagy mester sírját. A nagy mester emlékéhez méltóan a magyar csapat megnyerte a tornát.

Ali bácsi – merthogy edzőként már így hívták tanítványai – nem csupán a kardozóknak, de a törözőknek is adott iskolát. (folytatás a 10. oldalon)

Gerevich Aladár 1956 tavaszán · Fotó: MTI – Komlós Tibor

Hetedszer az olimpiai dobogó tetején

(folytatás a 9. oldalról)

A kétszeres olimpiai ezüstérmes Kamuti Jenőt ezekkel a szavakkal tanította a helyes markolathasználatra: „*Úgy fogd, mintha madarat fognál, hogy el ne repüljön, de arra vigyázz, meg ne fojtsd!*”

Gyermekei

A gyerekek először hallani sem akartak sem kardról, sem törőről. „*Nyomasztóan sok volt otthon a dicsőséges érem... Nehéz volt szembenézni a szülők ha-*

gyatékával”. A Gerevich fiúk egyszer úgy nyilatkoztak, hogy nehéz a „*szobor fiának lenni*”. De a vívás iránti vonzalom mégis örökölhető. A szenvedély fellobbant, és elkapta mindkét fiát.

Gyuri fia akkor született, amikor 1946-ban megnyerte másodszor a magyar kardbajnokságot közel tízévi szünet után. „... *Néhány évvel ezelőtt odaszóltam Gyuri fiamnak, éppen úgy, ahogy harmincegynéhány esztendővel ezelőtt apám szólt nekem: No, van kedved vívni?*” Volt. Felnőttek a gyerekek és

ismét egy Gerevich volt a vívópáston. Az 1964-es budapesti ifjúsági világbajnokságon Gerevich György is elindult. „Gyuri” edzőként lett igazán sikeres. Nemcsik Zsolt volt a tanítványa, aki kardvívásban világbajnok lett. A mesternek leghíresebb tanítványa Szilágyi Áron, aki immár kétszeres olimpiai bajnok. Reméljük, hogy sikerének még nincs vége. Gerevich György élete tragikusan rövid volt, 2008-ban 62 éves korában, súlyos betegség után elhunyt.

A kisebbik Gerevich fiú is bontakoztatta szárnyait. 1972-ben az olimpián bronzérmes szerzett. 1974-ben már megvédte magyar bajnoki címét. Milyen érdekes a sors, egykor az apák vetélkedtek egymással Gerevich Aladár és Kovács Pál. Most a fiaik vetélkedtek egymással.

Emléke

Gerevich Aladár nyolcvanegyévesen halt meg 1991-ben, májzsugorban. Életében egyetlen korty alkoholt sem ivott.

Gerevich Aladár koronázatlan „*kard király*” volt. Sportágában egyenesen páratlan volt. Az első és az utolsó aranyéremtől kezdve hozó ötkarikás fellépései között huszonnyolc év telt el.

A kitűnő sportember az 1948-as olimpiai egyéni aranyérem megszerzése után megkapta Jászberény szülővárosa díszpolgári címét, de ezt a 1970-es évek folyamán nem erősítették meg, és így elvesztette azt. Jászberényben hosszú ideig megfeleltek róla, mígnem 1992-ben a város pótolta az emlékezést, és a tisztelgést nagy szülöttjéről, és az augusztus 20-i ünnepségen díszpolgári címet kapott. Utcát neveztek el róla, és emléktáblát avattak azon a helyen, ahol szülőháza állott. Abban a házban, ahol éltek – Budapest, I. kerület Attila út 39. – egy emléktábla örökíti meg 2010-től Gerevich Ali bácsi és felesége emlékét.

Egy nagy vívó visszavonul.

„*Harmincöt év a páston, hét olimpiai aranyérem a vitrinben*”

Gerevich Aladár és vívótársai Italo Santelli sírjánál a Kerepesi úti temetőben
Forrás: Dávid Sándor: Italo Santelli. Népsport, 1966. 73. szám

Egy másik jászági településen, Alattyánon az általános iskola az ő nevét vette fel 1997-ben. Az iskolai név-

Gerevich Aladár
 két fia számára tart edzést

adó és emléktábla avatáson még az özvegye Gerevichné Bogáthy Erna és fia Gerevich Pál személyesen megjelentek.

2010-ben Jászberény híres szülőttének nevét vette fel a budapesti Nemzeti Sportcsarnok. A nagy kardvívó relikviáiból egy emlékfal is hirdeti legendás sportsikereit.

Ali bácsi! Emlékét örökké megőrizzük és ápoljuk!

Források jegyzéke:

Akinek vitrinjét hat olimpiai aranyérem díszíti. Népszabadság, 1957-01-30/25. szám 12 p. Budapesti Hírlap, 1910-09-22 / 225. szám
 Jakab József: Kardjába dőlt a világ. Népszabadság, 2010. március 13.
 Népsport, 1947-11-30 / 233. sz.
 Népsport, 1948-08-15 / 161. sz.
 Új Idők, 1948 (54. évfolyam, 27-52. szám) Földessy László: A XIV. olimpia Londonban

A Gerevich család (Szepes Béla a híres karikatúrista szellemes képe)

Kép forrás:
 Magyar Sportmúzeum

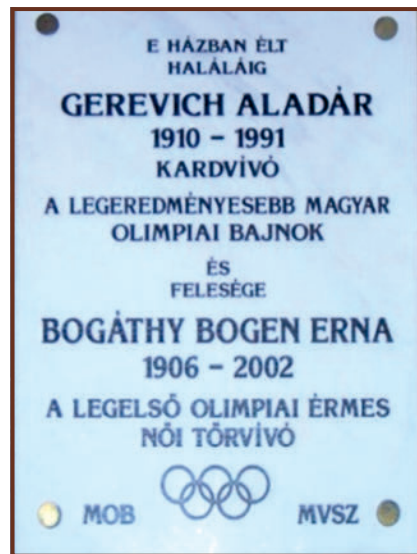
Képes Sport, 1954-11-23 / 28. sz.
 Népsport, 1953-07-31 / 152. sz.
 Syposs Zoltán: Villanó pengék. Sport, Budapest, 1975

Gerevich Aladár emléktáblája
 az egykori szülői ház helyén álló épület falán

New Yorki Magyar Élet, 1977 (30. évfolyam, 1-53. szám) 1977-07-02 / 27. szám
 Szikora Katalin: A magyarországi vívósport 100 éve. Média-Történet-Kommunikáció 2013/3

Metykó Béla
 helytörténeti kutató

Emléktábla a lakóházuk falán